

ΕΞΟΡΚΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΜΑΓΙΚΟΙ ΚΑΤΑΔΕΣΜΟΙ ΕΚ ΚΡΗΤΙΚΩΝ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΩΝ

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓ. Κ. ΣΠΥΡΙΔΑΚΗ

Οἱ δημοσιευόμενοι κατωτέρω ἐξορκισμοί, κατάδεσμοί καὶ λοιποὶ μαγικοὶ τρόποι προέρχονται ἐκ τριῶν κρητικῶν χειρογράφων, τὰ ὅποια χρονολογῶνται μὲν ἐκ νεωτέρων χρόνων, διὰσώζουν δ' ὅμως παλαιότεραν παράδοσιν.

Α'.

Χειρόγραφον ἐκ τοῦ χωρίου Κατσιδώνι τῆς ἐπαρχίας Σητείας, ἀνήκον ἄλλοτε εἰς τὸν πρὸς μητρὸς πάππον μου Κωνσταντῖνον παπᾶ Μιχαὴλ Παπαδάκην, ὑπὸ τοῦ ὁποίου καὶ ἐγράφη ὑπερμεσοῦντος τοῦ 19^{ου} αἰῶνος. Τὸ χειρόγραφον εὑρίσκεται τῶρα εἰς χεῖράς μου, δηλοῦται δ' ἐνταῦθα διὰ τοῦ Α. Τοῦτο, ἐκ κοινοῦ χάρ-
του 0,16½ x 0,10, μετὰ ἑξωφύλλων διωδύς ἐκ κοινοῦ χαρτοῦ ἀποτελεῖται ἐξ
ἐννέα φύλλων ἀνευ σεκιδώσεως. Ἐκ τῆς ἀσπὸς ὡς καὶ μεταξὺ τῶν φύλλων 7
καὶ 8, ἔχουν ἀποσπασθῇ ἀρκετὰ φύλλα. Ἐκτὸς τῶν δημοσιευομένων κατωτέρω
μαγικῶν κειμένων περιέχονται ἔτι ἐν αὐτῷ

φ. 1α - 2α «Ἐγκώμια τοῦ Ἁγίου Γεωργίου»

φ. 2β Ἐγκώμια «τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος»

φ. 3α Συνταγὴ «διὰ λοῦστρο» δηλ. πρὸς βαφὴν καὶ στίλβωσιν ἐπίπλων.

Τὸ χειρόγραφον σχετικῶς καθαρογραφημένον ἐγράφη κατὰ διάφορα χρονικὰ διαστήματα, ὥς δύνатаί τις νὰ διακρίνῃ ἐκ τῆς διαφορᾶς τοῦ χρώματος τῆς χρησιμοποιηθείσης μελάνης καὶ τῆς ἐπιμελείας μετὰ τῆς ὁποίας ἐγράφησαν ἐκάσποτε τὰ ἐν αὐτῷ περιεχόμενα.

Ὁ ἀντιγραφεὺς, ἄγνωστον ἐκ ποίου χειρογράφου ἀντέγραψε, δὲν τηρεῖ τοὺς κανόνας τῆς ὀρθογραφίας καὶ ἔχει μεταβάλει εἰς τινας περιπτώσεις τὴν οὐσιαστικὴν μορφήν λέξεων τινων: σ. 65 ἀρ. 6 στ. 2 *κάλεγμα*, στ. 6 *γρούνα*, σ. 66 ἀρ. 7 στ. 8 καὶ 12 *μούτρας*, καταγράφει δὲ φωνητικῶς κατὰ τὴν διάλεκτον τῆς Κρήτης συμφωνικὰ συμπλέγματα ἐντὸς τῆς λέξεως, ὥς καὶ τὴν ἡχηρὰν προφορὰν ἐν τῇ λέξει τοῦ ἀρχικοῦ ἀήχου φωνήεντος (κ, π, τ) διὰ τῆς ἐπιδράσεως κατὰ τὴν προφορὰν τοῦ τελικοῦ ν τῆς προηγουμένης λέξεως. Οὕτω:

σ. 61, στ. 3 τον ντίλτον σ. 61 στ. 18, 23, 24, σ. 62, στ. 29, 35, σ. 66, στ. 9, 13, 15 κ. ἄ., Ἀρχάγγελος - ον - ουσ; σ. 66 στ. 8 ἐμπρουχίσθισαν σ. 62, στ. 29, 35 ἀνιγγιλόν -α σ. 61, στ. 24 τὸν γκόσμον σ. 62, στ. 43 ἀνγκέλον 40 μην μπροσπαύσο 46 φάλαγκα σ. 62, στ. 4 τὸν μπρόδρομον σ. 65, στ. 12 κόνμπο· σ. 66, στ. 5 τὴν μπίλην 14 τὸν μποταμόν σ. 67, στ. 22 τὴν γκολοκίθα κ. ἄ. Τὰς διαφορὰς ταύτας δὲν διετήρησα κατὰ τὴν ὀρθογραφικὴν μεταγραφὴν τῶν ἐκδιδομένων κατωτέρω κειμένων.

1.

Διὰ τοὺς Γελλοῦδες.

φ. 3β

IN	BI
IS	XC
NI	KA

5

Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἀμήν. Φῶς Χριστοῦ φαίνει πᾶσι. Τοῦτον τὸν τίλτον δαίμονες φρίττουσι. Χριστὸς Χριστιανῶν χάρις χαρίζει Θεὸς Θεοῦ θεῖον θέαμα εὖρε εὖρημα Ἐλένη ἐν τῷ σταυρῷ τόπος κρανίον παράδεισος γέγονεν. Στάμεν καὶ στήμεν μετὰ φόβου Θεοῦ. Ἅγιος ὁ Θεός, ἅγιος ἰσχυρός, ἅγιος ἀθάνατος, εὐησὶ καὶ βοήθησον τὸν δοῦλόν σου δέικα, ὁ δέικα καὶ τὸ τέκνον, τὸ δέικα αὐτῶν. Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, υἱοῦ Δαβὶδ, υἱοῦ Ἀβραάμ. Ἀβραάμ ἐγέννησε τὸν Ἰσαάκ, Ἰσαάκ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰακώβ, Ἰακώβ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰούδα καὶ τοὺς ἀδελφούς αὐτοῦ. Ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν ἁγίου Εὐαγγελίου. Ἀρχὴ τοῦ Εὐαγγελίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ὡς γέγραπται ἐν τοῖς προφήταις. Ἐκ τοῦ κατὰ Μάρκον ἁγίου Εὐαγγελίου. Ἐπειδὴ περ πολλοὶ ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι διήγησιν περὶ τῶν πεπληροφορημένων ἡμῶν πραγμάτων. Ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην ἁγίου Εὐαγγελίου. Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος. οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεόν, πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδέν. Χριστὸς μεθ' ἡμῶν στήτω.

φ. 4α

15 Ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην ἁγίου Εὐαγγελίου. Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος. οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεόν, πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδέν. Χριστὸς μεθ' ἡμῶν στήτω.

Ὡς ἐξήρχετον ὁ Ἀρχάγγελος τοῦ Θεοῦ Μιχαὴλ ἀπὸ τῶν οὐρανῶν, τοῦ ὑπὸ κρητῆρος ἢ μιὰ καὶ ἀκάθαρτος Γελλοῦ καὶ εἶχε τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς αὐ-

20 τῆς κάτωθεν ἕως τοὺς πόδας αὐτῆς καὶ τὰ δόντι(α) αὐτῆς σιδηρᾶ καὶ οἱ ὀδόντες αὐτῆς πιθαμὲς δέκα καὶ οἱ ὀφ(θ)αλμοὶ αὐτῆς πύλητοι ὡς φλόγα καμίνου καὶ ἡ φλόγα αὐτῆς ἤρχετον ἐξωθε(ν) τοῦ στόματος αὐτῆς. Λέγει τῆς ὁ Ἀρχάγγελος. Ὡ μιὰ καὶ ἄσμενον γύναιον, πόθεν ἔρχεσαι καὶ πόθεν ὑπάγεις. Λέγει πρὸς τὸν Ἀρχάγγελον. Ἐγὼ ὑπάγω εἰς τὸν κόσμον ὡς δράκαινα καὶ

5 εὖρημα χφ. 12 τοῖς διώρθωσαι: τες χφ. 13 διήγησις χφ. 20 τονίχι χφ. σιδιρί χφ. μεταγενεστέρᾳ διόρθωσις ὑπὸ τῆς ἰδίας χειρὸς εἰς τὸ χφ: σιδιρά.

2)

$\star \star \star \star$
 $\bar{2} \bar{0} \bar{2} \bar{x} \bar{x} \bar{x}$
 $\frac{1C/XC}{NI/KA}$
 $\bar{2} \bar{a} \bar{w} \bar{2} \bar{2}/\bar{2}$

AKAΔHΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Διὰ τὰ μὴ δευτῇ ἀνδράκων, παύσαι τις κάτωθεν χαρακτηῖρες τὰ τοιοῦτα βα-
σταῖα ἢ γυνὴ εἰς τὸ δεξιὸν μπράτσο.

Handwritten symbols and characters, including letters and decorative flourishes.

"Ετερον εἰς τὸν ἄνδρα νὰ τοῖ βασιᾶ εἰς ζερβὸ μπράτσο.

$$\begin{array}{c|c} \bar{x} & \zeta' \\ \hline \bar{\epsilon} & \bar{\epsilon} \end{array} \quad \begin{array}{c|c} \overline{IC} & \overline{XC} \\ \hline \nu t & \kappa \alpha \end{array} \quad \begin{array}{c|c} \bar{\mu} & \bar{\chi} \\ \hline \bar{\epsilon} & \bar{\lambda} \end{array} \quad \begin{array}{c|c} \bar{o} & \bar{\rho} \\ \hline \bar{x} & \bar{\lambda} \end{array} \quad \begin{array}{c|c} \bar{\rho} & \bar{\lambda} \\ \hline \bar{\xi} & \bar{\lambda} \end{array} \quad \bar{x} \quad \bar{\tau} \quad \zeta'$$

- 1) Στ(ῶμεν) κ(α)λ(ῶς) φ(όβῳ) Χ(ρ)ι(στοῦ). [Τὰ πρῶτα εἰς γράμματα.]
 2) Σφ(ρ)αγ(ίς) μ(ε)γάλ(ου) Σ(ο)λ(ομῶντο)ς.
 3) κ(όσμος) β(άσιν) ἔ(χ)ει.
 4) *Ι(ησοῦ)ς Χ(ριστὸ)ς Νικᾷ.
 5) μ(ετὰ) Χ(ριστοῦ) ἐλ(έησον) ἡ ἔλ(εος) ;
 6) Ο(ὐ)ρ(ανοῦ) κλ(έος).

ἕως ἑνα χρόνον καὶ ἐγὼν σᾶς προστάζω ἀπὸ ἀνατολῇ ἕως δύσει τὰ ψόφια καὶ τὰ βρομερὰ νὰ εἶναι ἐδικὰ σας.

Ὅταν θὰ τοοὶ δέσης νὰ εἶναι ἡμέρα Σάββατο, δια(ν) βοντᾶ ὁ ἥλιος, ὁ(ταν) ρίπτῃ τοοὶ ἀκτῖνες καὶ νὰ εἶναι αὐξήσις τῆς σελήνης, εἰς μετάξι κόκ-
20 κινω ὥς θὰ τό(χουν) βγαρμένο ἀπὸν τὸν τόρον καὶ νὰ διπλώσουν τὴν μπελονιά, νὰ τὸ ζερβοκλώσῃ μιὰ κόρη ὅπου νὰ μὴν ἔχῃ θωρῶντα τὰ συνήθειά τζη.

Τέλος

7.

φ. 8β

Διὰ νὰ διαβάσῃς τὸ βλοητὸ νὰ γράνῃ.

Ἀρχὴ τοῦ Εὐλογητοῦ. μετὰ τὸ εὐλογητὸν τὸ τρισάγιος. τὸ δόξα πατρί, τὸ πάτερ ἡμῶν, τὸ ἐλέησον ἡμᾶς, Κύριε, ἐλέησον ἡμᾶς, δόξα πατρί καὶ νῦν. Κύριε, ἐλέησον ἡμᾶς, ἐπὶ σοὶ γὰρ πεποιθήμε(ν) καὶ νῦν τῆς ἐσπλαχνίας τὴν
5 πύλην, τὸ Κύριε εἰσακούσων τῆς προσευχῆς μου : εἰς τρεῖς, καὶ ὅταν τὸ διαβάσῃς ἡμέρα Σάββατο καὶ αὐξήσῃ τῆς Σελήνης.

Τὸ καλὸν ἀγαθὸν Εὐλογητὸν εἰς τὰς λιβάδας ἔπεσε, ἑπτὰ ἀμνάδας εὗ-
ρηκε, τῶν ἑπτὰ τὰς μήτρας ἔφαγε καὶ τὰς γλώσσας, ἐμπρουχίσθησαν, ἐμουγ-
κίσθησαν καὶ πρὸς τὸν θεὸν ἐναντίστησαν καὶ τὸν Ἀρχάγγελον Μιχα(ή)λ ἔπε-
10 ρώτησα : τί ὁ ἥλιος ἔδυνε, τὰ ἄστρα ἐθαμπώθησα(ν), καὶ ὁ Ἀρχάγγελος εἶπε :
τί μὲ ἐπερωτᾷς, Κύριέ μου τὸ καλὸν ἀγαθὸν Εὐλογητὸν εἰς τὰς λιβάδας ἔπεσε,
ἑπτὰ ἀμνάδας εὗρηκε, τῶν ἑπτὰ τὰς μήτρας ἔφαγε || καὶ ὁ κύριος λέγει πρὸς
φ. 8α τὸν Ἀρχάγγελον ῥῖπον αὐτὸ εἰς τὸ βάθος τῆς θαλάσσης οὐρανόνθεν ἔρριψαν
αὐτὸ ἔξω, καὶ πάλι τοῦ ἡλίου, δι' οὗ τῶν ἄστρον θαμπωθέντω(ν), τῶν πο-
15 ταμῶν σφ(ρ)αγισθέντων, τῶ(ν) δέντρω(ν) συσταθέντων(ν) καὶ τὸν Ἀρχάγγε-
λον ἐπερωτῆσε τί ὁ ἥλιος ἔδυνε, τὰ ἄστρα ἐθαμπώθησα(ν) καὶ ὁ Ἀρχάγγελος
λέγει : Τί μὲ ἐπερωτᾷς, Κύριέ μου καὶ ὁ Κύριος λέγει : Ὁρκίζω σε καὶ ἀπο-
δίδωξον, ὀρκίζω σε Εὐλογητὸν ἀπὸν τὸν δούλον τοῦ Θεοῦ, ὁ δεῖνα, τὸ τρισχά-
λεκτον καὶ μικτοχάλεκτον, τὸ καιόμενον τὸ ρα' φ(ρ)υγόμενον καὶ ὁ Ἀρχάγ-
20 γελος εἶπε : Ὁρκίζω σε καὶ ἐξορκίζω σε εἰς τὸν θρόνον τοῦ θεοῦ τὸν ἀσάλευ-
τον καὶ εἰς τὰ ἐξαπτέρυγα Χερουβείμ καὶ Σεραφεῖμ τοῦ ψυγῆσαι καὶ μαρᾶ-

19 αὐξήσῃν χφ. 21 γεβοκλώσῃ χφ.

3 δοξὸ χφ. καὶ καὶ χφ. 5 ἰσακούσων χφ. εἰς τρεῖς διώρθωσα : εὐτρεῖς χφ.
8 μούτρας χφ. 12 μούτρας χφ. 13 αὐτὸν χφ. ῥιπρον χφ. 14 αὐτὸν χφ. 19 ρα' φρυγόμε-
μενον διώρθωσα : ραφηγόμενον χφ.

θῆσαι ὡς τῆς ἀγριοσταφίδας, τὸ κουκκὶ καὶ ὡς τοῦ Ἰωνᾶ τὴν κολοκύθα καὶ τοῦ ἀμπελίου τὰ φύλλα.

Ἐπ' ὀνόματι τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἀμήν.

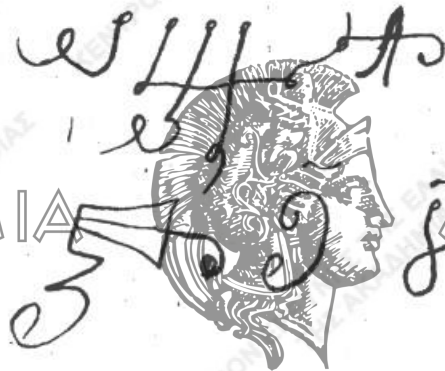
25

Τέλος

8.

Ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς πλευρᾶς τοῦ τελευταίου ἐξωφύλλου τοῦ χειρογράφου εὐρίσκονται γεγραμμένα τὰ κάτωθι :

Εἰς τὴν μπαγίδα δταν πιαρμισθῇ γράψε τοὺς κάτωθεν χαρακτῆρες) νὰ τσοὶ βάλης) ἀπάνω τζη.

B'.

Τρία φύλλα ἐκ κοινοῦ χάρτου ($0,14 \times 0,10$) ἀπεσπασμένα ἐκ χειρογράφου ποικίλου περιεχομένου, προερχομένου ἐκ τοῦ χωρίου Μουλιανὰ Σητείας. Ἐκ τῆς χρονολογίας ἡ ὁποία ὑπάρχει εἰς τὰ ὑπ' ὄψιν φύλλα (ιδ. κατωτ.) προκύπτει ὅτι τὸ δημοσιευόμενον κατωτέρω ἐκ τούτων κείμενον ἀντεγράφη ἀρχομένης τῆς τρίτης δεκαετηρίδος τοῦ 19ου αἰῶνος.

Τὸ χειρόγραφον εἶναι ἠριθμημένον κατὰ σελίδας, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν πρὸ ἡμῶν φύλλων, τὰ ὁποῖα φέρουν τὰς σελίδας 107, 108, 128, 129 (εἰς δύο σελίδας) καὶ 130.¹⁾

Ἐκτὸς τοῦ δημοσιευομένου κατωτέρω καταδέσμου εἰς κλέπτην καὶ τῆς λύσεως αὐτοῦ, περιλαμβανομένου εἰς τὰς σελίδας 129 (δίς), 130, ὑπάρχουν εἰς μὲν τὴν σελ. 107 κατάδεσις τῆς Γελλοῦς κολοβῆ, ἡ ὁποία εἶναι παραλλαγή τῆς

22 τὸ κουκκὶ καὶ ἀνέγνωσε Λ. Πολίτης. - Ἀρ. 8 1/το/εν.

¹⁾ Παραχωρήθησαν εἰς ἐμὲ πρὸς δημοσίευσιν ὑπὸ τῆς δημοδιδασκαλίας κ. Εἰρήνης Παπαδάκη - Κασσιέρη, ἣν εὐχαριστῶ καὶ ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης.

περὶ τῆς Γελλοῦς παραδόσεως ὑπὸ Ψελλοῦ (ιδ. *Κωνστ. Σάθα*, Μεσαιων. βιβλιοθ. 5, 573 ἐξ. ἀρ. 1), εἰς δὲ τὴν σελ. 108 διάφοροι λογαριασμοί, οἱ ὅποιοι ἔχουν γραφῇ διὰ μεταγενεστέρως χειρός.

Τὸ δημοσιευόμενον ἔνταῦθα μαγικὸν κείμενον εἶναι γεγραμμένον διὰ μελάνης μέχρι τοῦ στίχου 32 εἰς τὴν λέξιν παντεπόπτα τὸ ὑπόλοιπον μέχρι τέλους ἔχει προστεθῇ διὰ μολυβδίδος ὑπὸ μεταγενεστέρως χειρός. Τὸ πρῶτον μέρος στ. 1-32 εἶναι λίαν δυσανάγνωστον, καθ' ὅσον ὁ ἀντιγραφεὺς μετριοτάτης μορφώσεως, ὡς φαίνεται, ἀφ' ἑνὸς μὲν δὲν ἠδυνήθη ν' ἀναγνώσῃ καλῶς τὸ χειρόγραφον ἐκ τοῦ ὁποίου ἀντέγραψε ἢ ἦτο τοῦτο εἰς κακὴν κατάστασιν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐλέγχεται ἀγνοῶν καὶ τοὺς πλέον στοιχειώδεις κανόνας τοῦ συλλαβισμοῦ καὶ τῆς ὀρθογραφίας. Ὡς παρατηρήθη ἀνωτέρω διὰ τὸ χειρόγραφον Α', ὁμοίως παρατηρεῖται καὶ ἐνταῦθα ἡ τάσις πρὸς φωνητικὴν καταγραφὴν τῶν συμφωνικῶν συμπλεγμάτων· οὕτω π. χ. στ. 5. 6 *κόνπο*, 7 *κόνπους*, 6 *αφοργίω*.

σ. 129

Ἑρμηνεῖαι τῆς δέσεως τοῦ κλέπτου.

Τίς ὁπὸν ἐπῆρε τὸ πρῶτον τὸν Δ(εῖνα) τοῦ Δ(εῖνα) ὅταν κρυφίως νὰ κατεβαίῃ καὶ πού ἔκαμεν ἀσχη δέματος κορκίδας, ἡ ψυχὴ του τοῦ κλέπτη ὁπὸν ἔκλεψε τὸν Δ(εῖνα) τοῦ Δ(εῖνα) ὅταν τὸν ἐξουσία μου δέσε μου ποτε τὸν κλέ-
 5 *5* πτην' καὶ δέσε κόμπο ξανάτροπον καὶ πάλιν λέγε το - 5 - φορές καὶ πᾶσα βολὰ δέσε κόμπο ἕνα ὕστερα ἔχε ἕνα σκουτέλι ἀφόρητο μὲ ξίδι δριμύ. Τύλιξε τοὺς κόμπους, ἀπομονώσας τοὺς ἀπὸ κάτω καὶ λέγε. Ἐπὰ ἀπομονώσων τὴ ψυχὴ του ἐκείνου ὁπὸν ἐπῆρε τὸ Δ(εῖνα) τοῦ ὁ Δ(εῖνα) νὰ μὴν ἔχῃ νὰ <μ>πορῇ οὐδὲ ὄρεξις νὰ γαμήσῃ τὴν γυναικα αὐτοῦ, μόνο νὰ εἶναι ψυμένος
 10 καὶ μαραμμένος ὁ κλέπτης καὶ ὅταν ἐγὼ σιμώσω καὶ ἐβγάλω σε μὲ τὴν - πο-
 σ. 129α *πο* γεγωμβίν, τότες καὶ ἐκουσίως νὰ γαμήσῃ τὴν γυναικαν του. || Καὶ πᾶσα του χάρι..... ἡ δέσου σᾶν ρουρουρου ἡ δέσου ἐκεῖ μά<γ>ανο, δεσουσά μου, γλυκουσά μου - ἡ σφιξουσά μου, ἀχάμνισε του τοῦ ὁ Δ(εῖνα) τὰ νεφ<ρ>ά του, τὰ νεφρά του καὶ τὰ ζοφά του, τὲς ἄρμους του, τὰ κόκκαλά του· ὥσάν
 15 τράγος ν' ἀνεβαίῃ, ὥσάν πᾶλληκαρί νὰ κατεβαίῃ αβλα αβλα λιος λιοντελιος.

Τέλος τοῦ 5 δέματος.

Λύσις τοῦ δέματος τῶν 6 λογίων 1821.

Λύσις τοῦ κλέπτη. Ποιεῖ ἱερὲν<ς> Εὐλόγητόν, τὸ Τρισάγιον, τὸ τροπάριον τῆς ἡμέρας, τῶν ἁγίων Ἀναργύρων, τὸ Θεοτόκε Παρθένε, τὸ προστα-

2 κρυφίως διώρθ. Λ. Πολίτης: κριγίος χφ. 3 δέματος διώρθωσα: δερμτος χφ. κορκίδας διώρθωσα: κόρκδας χφ. 6 ὕστερα:

- 20 οία τῶν χριστιανῶν καὶ λαβὼν καλαμιά ὁ ἱερεῖς) τύπτει αὐτοῦ εἰς τή(ν) πλάτη
καὶ νὰ λέγῃ· τὸ Ἐλέησόν με ὁ Θεὸς κατὰ τὸ μέγα ἔλεος σου καὶ ν' ἀφήσῃς τὸ(ν)
κλέπτην. Ἐβγαλε τὰ ξύλα ἀπὸ τὴ γῆ καὶ ἔβγαλε καὶ τὰ κ(α)ρφίαν καὶ βάλε
τα εἰς τὸ μέλι καὶ λέγε· ἐδῶ νά(ν)αι εὐλογημένος πάντων· κατόπιν, βοηθήσατε
130 τὸ δοῦλον τοῦ Θεοῦ ὁ Δ(εῖνα) θεληματικῶς τοῦ Χ(ριστ)οῦ, στανικῶς τοῦ δια-
βόλου. Πές το φορὲς τρεῖς καὶ νὰ ἰδῇς τὴ δόξα τοῦ Θ(ε)οῦ || καὶ ἀρχόμεθα
26 τὰς εὐχάς· τοῦ Κ(υρί)ου δεηθῶμ(εν), Εὐ(λόγησον) Δέσ(ποτα). Δέσ(π)οτα παν-
τεπόπτα, ἡ κάθαρσις τῶ(ν) ἁμαρτημάτων(ν), ἀκοίμητο(ς) ὀφθαλμός, ὁ γινώ-
σκων πάντα τὰ κρυπτά, ὁ διὰ μετάνοιαν ἄφεσιν τοῖς ἀνθρώποις δωρησάμενος.

Γ'.

Χειρόγραφον ἐκ Λακωνίων τῆς ἐπαρχίας Μεραμβέλλου, ἀνήκον εἰς τὸν Νικ.
Ἀρχαύλην. Ἐκ τοῦ χειρογράφου τούτου, τὰ ὑποῖον παρ' ὅλας τὰς προσπάθειάς
μου δὲν κατώρθωσα νὰ ἴδω, ἔχω εἰς χεῖράς μου φίλτρα, φίλτροκαταδέσμους καὶ
μαγικὸν μέσον πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ κλεπτοῦ καὶ ἀντιγραφὴν ὑπὸ τοῦ φίλου
ὑπολογιστοῦ κ. Στῆλ. Φυρόντζη, κατόπιν ἐπαρδείσεώς μου. ΔΟΗΝΩΝ
Ἐκ τούτων δημοσιεύω μόνον τὸ ἀναφερόμενον εἰς ἀνεύρεσιν τοῦ κλεπτοῦ
κείμενον, ἐπιφυλασσόμενος βραδυτέρου νὰ δημοσιεύσω καὶ τὴν ὑπόλοιπον ὕλην,
ὅταν κατορθώσω νὰ μελετήσω ὁ ἴδιος τὸ χειρόγραφον.

ἜΌταν σοῦ κλέβουν κανένα πράγμα καὶ θέλεις νὰ βρῇς τὸν κλέφτη, ὅσους
ἀνθρώπους ὑποψιάζεσαι, νὰ βρῇς ἑτοσὰνὰ φύλλα τῆς δάφνης καὶ νὰ γράψῃς μὲ
τὸ μαχαίρι σὲ κάθε φύλλο τὸ ὄνομα τοῦ ἀνθρώπου ποὺ ὑποψιάζεσαι. Ἐπειτα
θὰ βρῇς ἓνα τσικάλι καινούριο καὶ νὰ βράσῃς τὰ φύλλα μὲ ξίδι, μετὰ τὸ βρά-
σιμο θὰ βγάγῃς τὰ φύλλα καὶ σὲ ὅποιο φύλλο δὲν ἔσβησε τὸ ὄνομα, αὐτὸς εἶναι
ὁ κλέφτης.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Α'. - 1.

Ἐν σ. 62, στίχ. 32 διώρθωσα τὴν γραφὴν τοῦ χειρογράφου «παταξανρέα»
εἰς «παταξαρέα» ὁδηγηθεὶς ἔξ ἑτέρου ἐξορκισμοῦ τῆς Γελλοῦς (ἐκ χειρογρ. 16
αἱ.) παρὰ Fr. Pradel, Griech. u. Südtal. Gebete σ. 275, 17, ἐνθα αὕτη κα-
λεῖται παταξάρω. Ὁ Dieterich συνδέει τὸ ὄνομα κατὰ λαϊκὴν ἐτυμολογίαν πρὸς
τὸ ρῆμα πατάσσω (ιδ. Fr. Pradel, ἐνθ' ἄνωτ. σ. 340).

Ὁ δημοσιευόμενος ἐνταῦθα ἑξορκισμὸς τῆς Γελλοῦς ¹⁾, διασφύζων βυζαντινὴν παράδοσιν, εἶναι ἀπὸ τοῦ στίχου 18 κέξ. «Ὡς ἐξήρχετο δ' Ἀρχάγγελος τοῦ Θεοῦ Μιχαὴλ ἀπὸ τοὺς οὐρανούς...» μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ὀνοματολογίου τῆς Γελλοῦς, παράλλαγή τῶν ἑξορκισμῶν: «εὐχὴ τῆς Γυλοῦς» παρὰ Ψελλῶ ²⁾ καὶ τοῦ ἑξορκισμοῦ «τῆς Γυλοῦς» ἐκ κώδ. τοῦ 15 αἰῶνος ³⁾.

Αἱ περὶ τῆς Γελλοῦς δοξασαί ἐκ τῆς Ἀρχαιότητος διὰ τῶν Βυζαντινῶν διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν ⁴⁾. Κατ' αὐτάς «ἡ μιὰ καὶ ἀκάθαρτος Γελλῶ» παραφυλάττει εἰσερχομένη κρυφίως ὑπὸ διαφόρους μορφάς ⁵⁾ εἰς τὸν θάλαμον τῶν λεχωίδων, ἔνθα ἀποπνίγει τὰ νεογέννητα βρέφη. Ἐνίοτε ὁμως φονεῦει αὐτά,

¹⁾ Ἡ λέξις Γελλοῦδα, ὡς ἀνωτέρω, ἀκούεται καὶ σήμερον ἔτι ἐν Σητεῖα. Συνήθεις τύποι τοῦ ὀνόματος κατὰ τὴν παλαιότεραν ἐποχὴν καὶ σήμερον εἶναι Γελλοῦ καὶ Γίλλου ἢ Γυλλοῦ: ἰδ. Μιχαὴλ Ψελλοῦ, Ἱστορικοὶ λόγοι, ἐπιστολαὶ καὶ ἄλλα ἀνέκδοτα (Κων. Σάθα, Μεσαιων. βιβλιοθ. 5, 572 - 6, 577 - 8 ἐκ κώδ. τοῦ 15 αἰ. Ἰδ. Em. Legrand, Bibl. Gr. Vulg. II, XVIII. R. Reitzenstein, Poimandres, Leipz. 1904, σ. 298 - 9. Arm. Delatte, Anecd. Athen. I, 98 στ. 19, 117 στ. 18. Ἐκ τῆς σημερινῆς ἐποχῆς: ἰδ. Μ. Γ. Μιχαηλίδου Νουάρου, Λαογρ. σύμμ. Καρπάθου τ. 1, Ἀθ. 1932, σ. 159 ἀρ. 1. Ν. Πασαδάκη, Λόγια τοῦ Στετακοῦ λαοῦ, Ἀθ. 1938, σ. 135 ἀρ. 17. Ἐν Ἀπυράνθῳ τῆς Νάξου καὶ ἐν Μυκόνῳ, ὡς ὄνομα ἐδῶ τῶν νεογνῶν, ἀπαγνῶν τῶν Γυλλοῦ. Νέα Ἑστὶς 28 (1940) 1354 β καὶ Δ. Β. Οἰκονομίδου, Ἀπεραθτικά λαογραφικά συμμεκτα, τεύχ. 5, Ἀθήνα 1940, σ. 65. Ν. Γ. Πολίτου, Παραδόσεις 1, 396 (ἀρ. 668).

²⁾ Ἀς προστεθῶσιν ἔτι καὶ οἱ κάτωθι γινώσκοντες εἰς ἐμὲ τύποι: - Γίλλῳ παρὰ Μιχ. Ψελλοῦ, Scripta Minora (ἔκδ. Ed. Kurtz - Fr. Drexh) σ. 230 στ. 286. - Γίλλου, Arm. Delatte, ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 94, 4, 235, 17, 249, 13. - Γέλλου, Arm. Delatte, ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 117, 9, 130, 24. - Γελουδιακὸν Arm. Delatte, ἐνθ' ἀνωτ. σ. 245, 32.

³⁾ ἰδ. Κων. Σάθα, Μεσαιων. Βιβλ. 5, 576 - 7. Πρβλ. αὐτόθι: σ. 577 ἀρ. 3 «Εὐχὴ ἐτέρα» τῆς Ἀβζοῦς ἑξορκισμῶς, σ. 577 - 8 ἀρ. 4 «ἑξορκισμὸς τῆς Γίλλους ὑπὸ τοῦ Ἀγίου Μάμαντος». Κατὰ τὸν P. Maas, ἐν Byz. Zeitsch. 17 (1908) σ. 225 (πρβλ. καὶ H. Wepding, Hess. Blätter f. Volkskunde 23 (1924) σ. 121 καὶ F. Ohrt, ἐν Hess. Blätter f. Volkskunde 24 (1925) 39 σημ. 3), ἡ Ἀβζοῦ προέρχεται ἀπὸ τὸ δαιμόνιον Οβζοῦθ, ἀναφερόμενον εἰς τὴν Διαθήκην τοῦ Σολομῶντος. Τὸ δαιμόνιον τοῦτο παρουσιάζεται καταδιώκον τὰ βρέφη, ἡδὴ δὲ ὑπὸ τοῦ Ψελλοῦ ταυτίζεται πρὸς τὴν Γελλῶ.

⁴⁾ Παρὰ Em. Legrand, ἐνθ' ἀνωτ. καὶ R. Reitzenstein, ἐνθ' ἀνωτ. Ἰδ. καὶ Fr. Pradel, Griech. u. Südtal. Gebete, σ. 280 (φυλακτήριον ἐκ κώδ. τοῦ 16 αἰ.) καὶ εἰς σελ. 285 καὶ 340.

⁵⁾ Ἰδ. Φαίδ. Κουκουλέ, Τὰ κατὰ τὴν γέννησιν καὶ τὴν βάπτισιν ἔθιμα τῶν Βυζαντινῶν, Ἐπ. Ἐτ. Βυζ. Σπουδ. 14 (1938) 110 - 111. - Τοῦ αὐτοῦ, Συμβολὴ εἰς τὴν Κρητικὴν λαογραφίαν ἐπὶ βενετοκρατίας, Ἐπ. Ἐτ. Κρητ. Σπουδ. 3 (1940) 10. Στίλπ. Κυριακίδου, Παρατηρήσεις εἰς τὰς Χιακὰς παραδόσεις τοῦ Στ. Βίου, Λαογρ. 8 (1925 - 26) 478-480. Γενικῶς περὶ τῆς Γελλοῦς δύνανται τις νὰ ἴδῃ παρὰ Pavly - Wissowa - Kroll, Real - Encyclop. 13, 1005 ἀρθρ. Gello καὶ Στίλπ. Κυριακίδου, ἀρθρ. Γελλοῦ ἢ Γίλλου ἐν Ἐλευθερουδάκη, Ἐγκυκλ. Λεξ. 3, 784 β.

⁶⁾ Ἐν τῇ παρὰ Μιχ. Ψελλῶ παραδόσει «Ἀποστροφὴ τῆς μιὰ καὶ ἀκαθάρτου Γελλοῦς» λέγεται ὅτι αὕτη εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τῆς λεχοῦς μεταμορφωθείσα εἰς μυῖαν. Ἰδ. Κωίσι. Σάθα, ἐνθ' ἀν. σ. 574.

ἔμβρυα, διαρκούσης ἔτι τῆς ἐγκυμοσύνης, ὅτε συμβαίνει εἰς τὰς ἐγκύους ἡ ἔκτρωσις, κοινῶς ἀποβολή. Περὶ τοῦ τελευταίου τούτου, ἐκτὸς τῆς ἐκ τοῦ ὡς ἄνω ἔξορκισμοῦ κατὰ τῆς Γελλοῦς μαρτυρίας, λέγει σχετικῶς καὶ ὁ Ψελλὸς «αὕτη (= ἡ Γελλῶ) γοῦν τά τε κνοφορούμενα φησὶν ἀναιρεῖ καὶ ὁπόσα τῆς μήτρας διολυσθήσονται»¹⁾.

Ἡ μᾶλλον ἐπικρατοῦσα σήμερον περὶ τῆς Γελλοῦς λαϊκὴ πίστις εἶναι ἡ περὶ θανατώσεως ὑπ' αὐτῆς τῶν βρεφῶν δι' ἀποπνιγμοῦ ἢ δι' ἄλλων μέσων²⁾. Παρὰ τὴν ἀντίληψιν ὅμως ταύτην ἐν Χίῳ καὶ ἀλλαχοῦ δοξάζεται ἔτι ὅτι εἰσερχομένη αὕτη ἐντὸς τοῦ οἴκου κακοποιεῖ τὰς τεκούσας, συγχεομένη πρὸς τὰς νεράιδας³⁾. Ἐν Κρῆτῃ συγγέουν τὴν Γελλῶ πρὸς τὰς Στρίγγλας. Οὕτω «Γελλοῦδες εἶναι αἱ γυναῖκες πὸν φταρμίζοντε, τρῶνε εἴτε ἀπὸ κακία εἴτε ἀπὸ ἀγάπη. Πηγαῖνον τὴ νύχτα χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνουν καὶ οἱ ἴδιες καὶ ρουφοῦν τὸ αἷμα τοῦ παιδιοῦ (ἰδίως τρῶνε τὰ μωρὰ καὶ τὰ καλὰ ζῶα). Ὅταν ἓνα παιδί εἶναι πολὺ ἄρρωστο καὶ ἀδύνατο, δὲ χωρεῖ ἀμφιβολία πῶς τὸ τρῶνε οἱ Γελλοῦδες»⁴⁾. Ἐν Ἀπυράνθῳ δὲ τῆς Νάξου ἀπέδιδον πρὸ ὀλίγων ἀκόμη ἐτῶν εἰς τὴν ἐπήρεια τῆς «Γιαλλοῦς», ὅταν ἓνα παιδί ἡσθάνει ἀπὸ βασκανίαν, μάγια, δαιμονικὴν ἐπήρεια κλπ.⁵⁾

Δώδεκα τῆς Γελλοῦς ἀναφέρονται ἀπὸ τοῦ Ψελλοῦ οἱ ἅγιοι Σισίνιος, Σίνης καὶ Σηνόδωρος, οἵτινες καταδιώξαντες συνέλαβον καὶ κατεβασάνισαν αὐτήν, ἵνα ὁμολογήσῃ τὰ δώδεκα καὶ ἡμισυ ὀνόματά της⁶⁾. Ἐν ταῖς διαφοροῖς εὐχαῖς, ἔξορκισμοῖς καὶ φυλακτηρίοις παρουσιάζεται συνήθως ἡ Γελλῶ ὑπὸ μορφὴν γυ-

¹⁾ Μιχαὴλ Ψελλοῦ, ἐνθ' ἀν. σ. 573 ἀρ. 2.

²⁾ Ἰδ. Μ. Γ. Μιχαηλίδου Νουάρου, ἐνθ' ἀν. σ. 246α, Εἰρ. Παπαδάκη, ἐνθ' ἀν. σ. 135. Στρ. Μυριβήλη, Ὁ λογοτέχνης καὶ ἡ φυλή, Νέα Ἑστία 14 (1940) 723α (Λέσβου), Ἀθαν. Χ. Μπούντορα, Προλήψεις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ ἐρμηνεῖαι αὐτῶν. ἐν Ἀθ. ἀ. ἔ. σ. 46-7. Οὗτος λέγει προσέτι ὅτι, ἐὰν γελᾷ τὸ βρέφος, ἐνῶ κοιμᾶται, πρέπει ἀμέσως ν' ἀφυπνισθῇ, ἐπειδὴ πιστεύεται διὰ τὸ ὁμόηχον ὅτι ὁ γέλως προέρχεται ἐξ ἐπηρείας τῆς Γελλοῦς.

³⁾ Ἰδ. Στυλ. Βλου, Χιακαὶ παραδόσεις, Λαογρ. 8 (1921/25) 430-31 ἀρ. 11 καὶ σ. 445, 478-79. - Ἀθ. Μπούντορα, ἐνθ' ἀν. σ. 124 ἀρ. 2. - Στίλ. Κυριακίδου, Ἑλλην. λαογραφία Μέρ. Α' σελ. 185, 188. Ἐνιαχοῦ εἰς τὰς νεράιδας ἀποδίδονται χαρακτηριστικαὶ ἰδιότητες τῆς Γελλοῦς ὡς ἡ τοῦ ἀποπνιγμοῦ τῶν βρεφῶν (ἐν Ρόδῳ) ἢ καλοῦνται αὗται ἀπλῶς διὰ τοῦ ὀνόματος Γελλοῦδα ἢ Ἀγίλλοῦδα ἐν Χίῳ, Γιαλλοῦδα ἢ Ἀγελλοῦδα ἐν Μυκόνῳ καὶ Τήνῳ καὶ Γιαλλοῦ ἐν Τήλῳ. Ἰδ. Ν. Γ. Πολίτου, Τὰ ὀνόματα τῶν νεράιδων καὶ τῶν Ἀνασκελάδων, Λεξικογρ. Ἀρχεῖον 5, 25.

⁴⁾ Εἰρ. Παπαδάκη, ἐνθ' ἀν. σ. 135 ἀρ. 17. 1.

⁵⁾ Νέα Ἑστία 28 (1940), 1354β-1355α.

⁶⁾ Μιχαὴλ Ψελλοῦ, ἐνθ' ἀν. σ. 573-75 ἀρ. 1. - R. Reitzenstein, ἐνθ' ἀν. σ. 299. - Arm. Delatte, ἐνθ' ἀν. 99, 13 κέξ. - Ἰωάνν. Ζωγραφεάκη, Ἡ Γυλοῦ (φυλακτήριον), Κρητ. Ἀστὴρ

ναικός και εξορκίζεται ὑπὸ τοῦ ἁγίου Ἀρσενίου¹⁾ καὶ τῶν ἀρχαγγέλων Γαβριήλ²⁾ καὶ Μιχαήλ³⁾.

Πρὸς ἐξορκισμόν ἔτι «τῷ Γελλούδῳ» χρησιμοποιοῦν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σητείας Κρήτης καὶ σχετικὰ «καρφώματα»⁴⁾. οὕτω «... κάνουν ἓνα σταυρὸ μονοκόμματο ἀπὸ φλασκὶ καὶ τοῦ κάνουν ἐννιά τρύπες καὶ τὸν κρεμοῦν ἔς τὸ λαιμὸ τοῦ παιδιοῦ»⁵⁾ ἢ «καρφώνουν σὲ μιὰν ἀθανατοκρομμύδα ἐννιά ξυλαράκια ἀπὸ καλάμι κ' ὕστερα τὴν κρεμοῦνε μέσα ἔς τὴν καμινάδα»⁶⁾. ἐπίσης «βρίσκουν ἕξε περόνες καλαμένιες καὶ τοσὶ καρφώνουνε ἔς τὸν ἀθάνατο ἀνάδια ἔς τὴ θάλασσα, νὰ εἶναι λήγῃσι⁷⁾ καὶ λένε: Τσοὶ κοσιπέντε τοῦ Δεκεμβριοῦ Χριστὸς γεννᾶται ἐτούτ' ἡ ὥρα κ' ἐκείνη μιὰ λογαῖται. Ἐπαὲ καρφώνω τὸ Γέλλουδο καὶ τὴ Γελλούδα καὶ τὰ μικιὰ Γελλουδάκια, τὰ σκώτια ντον, τὰ μελαχόνια⁸⁾ ντον καὶ τὰ μέλη ντον ὅλα, νὰ λείπουνε ἀπὸν τοῦ δεῖνα τὸ παιδί. (Ὁνομάζουν τὸν πατέρα, τὴν μητέρα καὶ τὸ παιδί)»⁹⁾.

Σημειωτέον τέλος ὅτι τὸ ὄνομα Γελλοῦ καὶ Γελλούδα ἐχρησιμοποιεῖτο παλαιότερον¹⁰⁾ καὶ σήμερον ὁμοίως ἐν Σητείᾳ¹¹⁾ ὡς βλασφημία καὶ ὕβρις, προσαπτομένη εἰς τὰς κακὰς γυναῖκας.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

4 (1910), 572-3. Κατ' ἐπέκτασιν πιθανῶς ἐκ τῆς ἐπὶ τῆς ταύτης συναντῶμεν δώδεκα καὶ ἥμισυ ὀνόματα καὶ εἰς τὴν σύζυγον τοῦ Σπανοῦ Ἐλαιοῦθια τοῦ ἀνοσίου τραγογένη Σπανοῦ): *Em. Legrand, Bibl. Gr. Vulg. II, 28* κέξ.

¹⁾ Ἰδ. *Μιχ. Ψελλοῦ*, ἐνθ' ἀν. σ. 577 ἀρ. 3.

²⁾ Ἰδ. *Reitzenstein*, ἐνθ' ἀν. σ. 298.

³⁾ Ἰδ. *Μιχ. Ψελλοῦ*, ἐνθ' ἀν. σ. 576 ἀρ. 2. - *Fr. Pradel*, ἐνθ' ἀν. σ. 280. - *Reitzenstein*, ἐνθ' ἀν. σ. 298.

⁴⁾ Περὶ τῶν σημερινῶν καρφωμάτων γενικῶς ἰδ. *Φαῖδ. Κουκουλέν*, ἐν *Λαογρ.* 8 (1921/25) 323 ἐξ. - Ἀντ. *Κεραμοπούλλου*, Ἀποτυμπανισμὸς σ. 70 ἐξ.

⁵⁾ *Εἰρ. Παπαδάκη*, ἐνθ' ἀνωτ. σ. 135 ἀρ. 17, 1.

⁶⁾ *Αὐτόθι*, σ. 135 ἀρ. 17, 1.

⁷⁾ *Φθίνουσα σελήνη*. Ἡ τέλεσις μαγικῶν πράξεων τῆς σελήνης μειουμένης εἶναι γνωστὴ ἤδη ἐκ τῆς Ἀρχαιότητος. Ἰδ. *R. Wünsche*, *Defix. tabell. Atticae*, σ. XXX, στ. 338. Ἐνταῦθα παραγγέλλεται ἐπὶ καταδέσμου «κρεῖσσον δὲ ποιεῖς σελήνης μειουμένης».

⁸⁾ Σπλάγχνα.

⁹⁾ Παραλλ. ταύτης ἰδ. *Εἰρ. Παπαδάκη*, ἐνθ' ἀνωτ. σ. 135-6. Συνήθης ἔτι εἶναι ἡ μνεία τῆς Γελλοῦς ἐν πλείστοις λαϊκοῖς ἐξορκίοις καὶ ἐπωδαῖς. Οὕτως ἐν *Καρπάθῳ* εἰς ἑξορκί τῆς βασκανίας «φύε κατὴ βαούρα... κακὸ Γελλοῦνικὸ...», *Μ. Γ. Μιχαηλίδου - Νουάρου*, *Λαογρ. Σύμμ.* *Καρπάθου* 1, 154. Εἰς ἑξορκί «Γιὰ νὰ μὴ σὲ δαγκάσουν ζωῦφια τὴ νύκτα» «... Γέσετε, χαλινώσετε... τὰ πονηρὰ τῆς νύχτας, τὴν Γελλοῦ, τὴν Μαλλοῦ, τὴν Ξαθθοῦ» αὐτόθι σ. 159 ἀρ. I. «τὴν Γελλοῦ τοσὶ τὸ Βραχνα...» αὐτόθι σ. 160 ἀρ. II. καὶ σ. 163 ἀρ. VIII.

¹⁰⁾ *Πουλολόγος* στ. 417 «*Αἰγύπτισσα μὲ τὸ μανδίν, γυλοῦ μὲ τὸ καράλιν*» *Wagner*, *Carm. Gr. med. aevi* σ. 191. - *Διονύτιος Μαχαιρᾶς* (ἐκδ. *R. M. Dawkins*, I, 216. 4. «οἱ γιλ-

2.

Παραλλήλως πρὸς τοὺς ἀπὸ τῆς Ἀρχαιότητος μέχρι τῆς σήμερον καταδέσμονες ἐπὶ τοὺς καταλάλους (γλωσσοδήματα), ἵνα μὴ δυνηθοῦν οὗτοι διὰ τοῦ βασκανίου αὐτῶν λόγου καὶ ἐπιφέρουν βλάβην εἰς τὸν ἀντίπαλον¹⁾, ὑπάρχουν καὶ ἑξορκισμοὶ καὶ ἄλλαι μαγικαὶ ἐπωδαὶ πρὸς προφύλαξιν ἢ ἀπαλλαγὴν τινος ἐκ τῆς ἐπηρείας τῆς γλωσσοφαγίας²⁾ (= βασκανίας προερχομένης ἐκ φθονεράς ὁμιλίας ὑπὸ τοῦ βασκαίνοντος περὶ τῆς ἐπιτυχίας ἢ εὐτυχίας τινός). Οὕτως εἰς προσευχὴν ἐκ τῆς Ἀρχαιότητος πρὸς τὸν Ἑρμῆν λέγεται: «... διάσωσόν με πάντοτε εἰς τὸν αἰῶνα ἀπὸ φαρμάκων καὶ δολίων καὶ βασκοσύνης πάσης καὶ γλωττῶν πονηρῶν, ἀπὸ πάσης συνοχῆς, ἀπὸ παντὸς μίσους θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων»³⁾.

Μεταξὺ τῶν τοιούτων προφυλακτικῶν μέσων καταλέγεται καὶ ὁ ἐνταῦθα δημοσιευόμενος ἑξορκισμὸς, δι' οὗ ἐπιζητεῖται ἡ ἀπαλλαγὴ τινος ἐκ τῆς γλωσσοφαγίας.

Παρά τας καταδέσεις ἐναντίον τοῦ ἀνθρώπου ἐν διαφόροις περιστάσεσιν

λοῦδες | γ - οἱ μαμμοῦδες» πρβλ. καὶ παρὰ Κυρ. Χατζηφάννον, Σύμμεκτα λαογραφικὰ ἀπὸ τοὺς Κυπριῶτες χρονογράφους, Πάφος (1937) 2, 300 β - 301 β. - Μάρκον Ἀντωνίου Φωσκόλου (1669) Φορτουνάτος (ἐκδ. Στεφ. Ξανθουδίδου σ. 55) Α, 317 Μποζ. «Πάγω λοιπό, μὰ τρέμονσι τ' ἀτζά μου ἀπὸν τὴν πείνα | νὰ πὰ γυρεύγω μιὰ Γελλοῦ, ρουφιάννα, μιὰ ξοξίνα».

¹⁾ Εἰρ. Παπαδάκη, ἔνθ' ἀνωτ. σ. 135.

¹⁾ Ἰδ. Γ. Ράλλη - Μ. Ποτλῆ, Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων Β'. 446, Εἰς σχόλια τοῦ Βαλασαμῶνος εἰς ΞΑ' κανόνα τῆς ἐν Τρούλλῳ συνόδου λέγεται ὅτι κατηγορήθη τις, διότι «εὐρέθη ἐπ' αὐτοφώρῳ ἐγκόλπιον ἔχων ἔνδυμα νεογεννοῦς παιδίου καὶ εἶπε τοῦτο δοθῆναι αὐτῷ παρὰ τινος γυναικὸς εἰς ἀποτροπὴν καὶ ἐπιστομισμὸν τῶν ἐπιχειρούντων κατ' αὐτοῦ λέγειν». - Arm. Delatte, ἔνθ' ἀν. σελ. 89 ἐξ. 503, 15 ἐξ. - Φαίδ. Κοκκουλέν, ἐν Λαογρ. 9 (1926) 55, 57, 94 καὶ 97 - 99. Τοιοῦτοι κατάδεσμοι μαρτυροῦνται ὄντες ἐν χρήσει ἤδη κατὰ τὸν 4ον καὶ 3ον αἰ. π. Χ. Ἰδ. Dittenberger, Syll.³ III, 1174 καὶ 1175. R. Wünsch, Defix. tabell. Atticae ἀρ. 50, 54 πολλ.

²⁾ Ἰδ. ἐκ παλαιότερας ἐποχῆς παρὰ Arm. Delatte, ἔνθ' ἀν. σ. 451, 15 ἐξ. «εἰς τὸ ἀπονεκρῶσαι ἐχθροὺς καὶ ἵνα ποιήσῃ χαρτὴν εἰς γλωσσοφαγίαν» ἐκ κώδ. 15ου αἰ. ἰδ. αὐτόθι καὶ σ. 616, 28 (ἐκ κώδ. 15 αἰ.) «τοῦ λυτρῶσαι ἐκ πάντων κινδύνων καὶ συκοφαντίας καὶ καταλαλίας καὶ γλωσσοφαγίας καὶ πάσης μαγείας πονηροῦ ἀνθρώπου». Ἰδ. ἐπὶ αὐτόθι σ. 120, 33. 121, 1 - 2 (ἐκ κώδ. 18 αἰ.). Καὶ ἐκ συγχρόνου λαϊκοῦ ἑξορκίου τῆς βασκανίας (ἐκ Καρπάθου) «τὸ κακὸν ἐμμάτι, ἡ κατὴ γλωσσοφαγία. ...», Μ. Γ. Μιχαλίδου - Νουάρου, ἔνθ' ἀν. σελ. 155 ἀρ. II. 157 ἀρ. IV. ἰδ. καὶ Προμ. Πυρφ. (1926) φ. 32 σ. 7.

³⁾ R. Reitzenstein, ἔνθ' ἀν. σ. 21.

εὐρίσκοντο ἤδη ἀπὸ τῆς βυζαντινῆς περιόδου καταδέσμοι λίαν διαδεδομένοι καὶ ἐπὶ τὰ ἐπιβλαβῆ ὄντα, ὄρνεα, θηρία, ἑρπετὰ κ. ἄ. ¹⁾).

Ἐκ τῶν ἀρπακτικῶν πτηνῶν κατεδένοντο παλαιότερον, ὥς καὶ σήμερον ἔτι, ὁ ἰέραξ ²⁾, ὁ κόραξ ³⁾, ὁ βίτσιλος ⁴⁾ (= αἰτός), ὁ φιλάδελφος ⁵⁾ ἢ χιλιάδερφος (ἐν Κρήτῃ) (= γυπαετός) καὶ ὁ λούπαρδος (εἶδος ἰέρακος) ⁶⁾.

Διὰ τῶν δημοσιευομένων ἐνταῦθα καταδέσμων τῆς βιτσίλας ⁷⁾ καὶ τοῦ χιλιάδερφου ἢ φιλάδελφου ⁸⁾, ἐξ ὧν ὁ ὑπ' ἀρ. 3 εἶναι παραλλαγή καταδέσμου ἐκ Κρήτης πρὸς ἀποδιῶξιν τῶν ὀρνέων καὶ τοῦ ἀγριογάτου ἀπὸ τῆς ἀρπαγῆς τῶν αἰγοπροβάτων (ιδ. Λαογρ. 9, 106), ἐπιδιώκεται ἡ ἀπόκρουσις τούτων ἀπὸ τῶν οἰκιακῶν ζώων καὶ τῶν ποιμνίων τοῦ καταδένοντος ἢ ἄλλου τινός.

4.

Ἀτελεύτητοι ἔτι εἶναι αἱ καθόλου μαγικαὶ πράξεις, μεταξὺ δ' αὐτῶν καὶ αἱ καταδευτικαί, ἀπὸ τῆς Ἀρχαιότητος μέχρι τῆς σήμερον, ἀφορῶσαι εἰς τὴν προσέλκυσιν τοῦ ἔρωτός τινος, ἰδίᾳ δὲ αἱ καταδέσμοι ἐπὶ τοὺς νεονύμφους ὑπὸ τῶν ἀντιζήλων πρὸς βλάβην αὐτῶν.

Ἐπὶ τῆς τελευταίας ταύτης περιπτώσεως καὶ πρὸς πρόληψιν τῆς βλαπτικῆς ἐπενεργείας τῶν διαφόρων τούτων κατὰ τῶν νεονύμφων μαγικῶν καταδέσεων ἐπενοήθησαν ποικίλα μέσα πρὸς προφύλαξιν αὐτῶν ⁹⁾, μεθ' ὧν καὶ τὰ ἐνταῦθα δημοσιευόμενα, κατὰ τὰ ὁποῖα, ἵνα ἐξουδετερωθοῦν αἱ κατὰ τῶν νεονύμφων καταδευτικαὶ πράξεις καὶ μὴ ἐπενεργήσουν ἐπ' αὐτοὺς βλαπτικῶς, ὥφειλον οὗτοι

¹⁾ Ἰδ. Φαίδ. Κουκουλέ, ἐνθ' ἄν. σελ. 66 - 70.

²⁾ Αὐτόθι σ. 68.

³⁾ Αὐτόθι σ. 488. - Ἀντ. Γ. Ζερβάκι, Γητειὺς ἐξ Ἐμπάρου. Λαογρ. 4 (1912/14) 513, ἀρ. 3. - Γ. Κουρμούλη, Κρητικαὶ ἐπφδαί. Κρητ. Μελέται 1 (1933) 262 β. «γυτεῖα γιὰ τὰ γυδοπρόβατα».

⁴⁾ Ν. Γ. Πολίτου, Ἐν κεφάλαιον νομοκάνονος. Λαογρ. 3 (1911) 386. Προβλ. καὶ Φαίδ. Κουκουλέ, ἐνθ' ἄν. σ. 106. - Γ. Κουρμούλη, ἐνθ' ἄν.

⁵⁾ Ἰδ. περὶ τοῦ ὀρνέου τούτου: Ν. Γ. Πολίτου, Λαογρ. Σύμμ. Β'. Ἐν Ἀθήναις 1921, σ. 58 - 59.

⁶⁾ Ἰδ. Ἀντ. Ζερβάκι, ἐνθ' ἄν. καὶ Φαίδ. Κουκουλέ, ἐνθ' ἄν.

⁷⁾ Παραλλαγὴν ἐκ Νισύρου ἰδ. παρὰ Φαίδ. Κουκουλέ, ἐνθ' ἄν. σ. 489. - Ἰδ. ἔτι «δεσιεὺς τῆς βιτσίλας», Γ. Κουρμούλη, Κρητικαὶ ἐπφδαί. Κρητ. Μελ. 1 (1933) 262 β. - Ἀντ. Ζερβάκι, ἐν Λαογρ. 4 (1912/14) 513 ἀρ. 3 καὶ ἐξ Ἰνναχωρίων (Περβόλια) Κρήτης, ἐν τῷ Λαογρ. Ἀρχ. Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ἀρ. 1161Δ σ. 141.

⁸⁾ Ἰδ. Ἀντ. Ζερβάκι, ἐνθ' ἄν.

⁹⁾ Ἰδ. Φαίδ. Κουκουλέ, ἐνθ' ἄν. σελ. 86, 90, 459 - 465. Ἐκ Κρήτης, Μαρίας Λιοντάκι, Ὁ γάμος στὴν Κρήτη τώρα καὶ παλιά. Ἐπ. Ἐτ. Κρητ. Σπουδ. 3 (1940) 372δ'.

κατὰ τὴν ὥραν τῆς τελέσεως τῆς ἱερολογίας τοῦ γάμου νὰ φέρουν δεδεμένους ἐπὶ τοῦ βραχίονος τοὺς ὡς ἀνωτέρω μαγικοὺς χαρακτῆρας.

5.

Καὶ τὸ γεγονὸς τοῦ τοκετοῦ μετὰ τῶν συνυπαρχόντων εἰς αὐτὸν ἐνίοτε πλείστων κινδύνων διὰ τὴν ἐπίτοκον ὠδήγησε τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἐπινόησιν πολυποικίλων μέσων πρὸς ἐπιτάχυνσιν αὐτοῦ καὶ ἐλευθέρωσιν ἀπ' αὐτοῦ τῆς τικτούσης. Οὕτως ἐκτὸς τῶν ἀναφερομένων ὠκυτοκίων ὑπὸ τοῦ Ν. Γ. Πολίτου¹⁾, ὄντων παλαιότερον ἐν χρήσει πρὸς διευκόλυνσιν τοῦ τοκετοῦ, δημοσιεύομεν ἀνωτέρω ὠκυτόκιον, τὸ ὁποῖον, ὡς ἐπίφθεγμα, προερχόμενον ἐξ ἐκκλησιαστικῆς ἐκφράσεως, ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν μαγικῶν ἐπωδῶν ἐν περιήτοις²⁾ πρὸς τὸν ἀνωτέρω σκοπόν.

Βλ. ἀνωτέρω ἀριθ. 3.

6.

Βλοητὸ λέγεται ἐν Κρήτῃ τὸ περιόδιον ζουσιτελας, προσβάλλον το πρόσωπον συνεπεία χρονίας παθήσεως τῶν ὀφθαλμῶν, ρινὸς καὶ στόματος (ιδ. *Εἰρ. Παπαδάκη*, Λόγια τοῦ Στετακοῦ Λαοῦ σ. 124, 3).

Ἐκτὸς τῆς διὰ τοῦ ἀνωτέρω ἐξορκισμοῦ θεραπείας τοῦ βλοητοῦ γίνεται χρῆσις πρὸς τοῦτο ἐν Ἐμπάρῳ Κρήτης καὶ λαϊκοῦ ἐξορκίου (Λαογρ. 4, 513 ἀρ. 4).

8.

Περὶ τῆς θήρας δοξάζεται παρὰ τῷ λαῷ ὅτι ὁ κυνηγός, τὸ ὄπλον, τὰ θηρευτικὰ ἐν γένει ὄργανα καὶ ὁ κύων του ὑπόκεινται εἰς τὴν ἐπήφρειαν τοῦ βασκάνου ὀφθαλμοῦ καὶ ἐπομένως εἰς ἀστοχίαν κατὰ τὴν θήραν³⁾. Διὰ τοῦτο ἐκτὸς τῶν ποικίλων προφυλάξεων, αἵτινες λαμβάνονται, ἵνα ἀποφευχθῇ «τὸ κακὸ μάτι», ἔχουν ἐπινοηθῇ παραλλήλως καὶ πλεῖστα μαγικὰ μέσα, ἰδίᾳ ἐπωδαί, πρὸς ἀπαλλαγὴν τούτων ἀπὸ τῆς βασκανίας, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐκ τοῦ καταδέσμου⁴⁾ εἰς ὃν ὑπεβάλλετο πολλάκις τὸ ὄπλον ἢ ὁ κύων.

Μεταξὺ τῶν μέσων τούτων εἶναι καὶ οἱ δημοσιευόμενοι ἀνωτέρω μαγικοὶ

¹⁾ Ἐν Λαογρ. 6 (1918) 299–346 καὶ κατ' ἀνατύπωσιν ἐν Λαογραφ. Συμμ. 2, 284–316.

²⁾ Ν. Γ. Πολίτου, Λαογρ. Σύμμ. 2, 298.

³⁾ Ἰδ. *Φαίδ. Κουκουλέν* ἐν Λαογρ. 8, 318, 342 κ. ἀ.

⁴⁾ Ἰδ. *Φαίδ. Κουκουλέν* ἐν Λαογρ. 9 (1926–28) 108, 500.

χαρακτήρες πρὸς ἀπαλλαγὴν τῆς παγίδος ἐκ τῆς ἀστοχίας πρὸς τὸ κυνήγιον ἔνεκα βασκανίας.

Β - Γ'

Παρὰ τοὺς καταδέσμους κατὰ τῶν νεονύμφων, ἐρωμένων κλπ. ὑπάρχουν σήμερον ἐν εὐρείᾳ χρήσει, ὡς ἐν Μάνη ¹⁾, Κερκύρα ²⁾, Κρήτη ³⁾, κ. ἄ. καὶ κατάδεσμοι ἐναντίον τῶν κλεπτῶν πρὸς βλάβην ἢ ἀνακάλυψιν αὐτῶν.

Ἡ χρῆσις τούτων, ἡ ὁποία εἶναι παλαιωτάτη, μαρτυρεῖται εὐρέως ἤδη ἐκ τῶν μαγικῶν παπύρων ⁴⁾ καὶ τῶν βυζαντινῶν πηγῶν ⁵⁾, πλουσιώτερον δ' ἐκ τῆς ὑστεροβυζαντινῆς περιόδου καὶ τῶν μεταβυζαντινῶν χρόνων μέχρι τῆς σήμερον ⁶⁾.

Ἡ ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. Γ' μαγικὴ πράξις πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ κλέπτου προέρχεται ἐξ ὁμοίας «εἰς κλέπτην» ἀπαντήσεως ἐν κώδ. Bononiens. Univers. ὑπ' ἀρ. 3632 φ. 361' τοῦ 15. αἰῶνος καὶ ἐν τῇ ὁποίᾳ παραγγέλλεται :

«Λάβε οὖν φύλλα δάφνης εἰς τὰ ὀνόματα τῶν ὑπόπτων καὶ γράψον πασηνὸς ὄνομα εἰς τὸ φύλλον τῆς δάφνης· εἴτα βάλον τὰ φύλλα ἐντὸς εἰς τζουκάκι ἀφόρεστον, εἴτα βράσον καὶ τὰ καθύλου λειοῦνται τοῦ δὲ κλέπτου οὐ λειοῦνται» ⁷⁾.

Καὶ ἐν ἑτέρᾳ μαγικῇ πράξει πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ κλέπτου ἐκ κώδ. τοῦ 19. αἰῶνος παρὰ Arm. Delatte, ἐνθ' ἂν. σ. 152, 13 λέγεται : «Γράψον τοὺς χαρακτῆρας τούτους εἰς φύλλον δάφνης καὶ δός τα ἐκείνῳ ὅταν μέμφεσαι».

Ἐγράφη τὸν Μάρτιον τοῦ 1941.

¹⁾ Ἰδ. Φαίδ. Κουκουλέ, ἐνθ' ἂν. 4. 471.

²⁾ Νοεμῆς Ἀ. Ζωηροῦ Πασσα, Λαογραφικὰ σύμμεικτα ἐκ Κερκύρας καὶ ἄλλων τόπων. Λαογρ. 11 (1934 - 37) 126. 10.

³⁾ Ἰδ. Φαίδ. Κουκουλέ, ἐνθ' ἂν. σ. 100.

⁴⁾ Ἰδ. Karl. Preisendanz, Papyr. Gr. mag. I, σελ. 184, 186 - 8, 191 - 2.

⁵⁾ Φωτίου, Νομοκάνων τίτλ. Θ' κεφ. ΚΕ' (Ράλλη - Ποτλῆ, Σύνταγμα 1, 197) «Εἰ δὲ καὶ ἀστρολόγος ἢ ἑτέραν ἀπηγορευμένην μαντείαν μετιών, ἐρωτηθεὶς εἴπῃ κλέπτην τὸν μὴ ὄντα ὑπόκειται ταῖς διατάξεσι». - Πρβλ. αὐτόθι καὶ ἐν σ. 199 (σχόλιον).

⁶⁾ Ἰδ. Πρὸς ἀνακάλυψιν τοῦ κλέπτου : Vasiliev. Anecd. Graecobyz. Mosquae 1893, σελ. 340 - 41, κγ' - κη' (ἐκ κώδ. 15. καὶ 16. αἰ.), σ. 330 (ἐκ κώδ. τοῦ ἔτ. 1497). - Ἰωάνν. Σταφίδα, Ἰατροσόφιον (Em. Legrand, Bibl. Gr. Vulg. II, 10 (ἐκ κώδ. 15. αἰ.). - Arm. Delatte, Anecd. Athen. I, σελ. 38, 42, 48 - 9, 66. 140 - 142, 587, 592 - 4, 597 πολλ., - Σπυρ. Λάμπρου, Κατάλογος τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τοῦ Ἁγίου Ὁρους Ἑλλήν. κωδίκων τ. 2, σ. 204 ἀρ' κώδ. 809 τοῦ 17. αἰ. Ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 8 (φ. 42 β) τοῦ κώδ. «περὶ κλέπτην πῶς νά τὸν εὕρῃς» - Φαίδ. Κουκουλέ, ἐνθ' ἂν. Λαογρ. 9 (1926 - 28) 59, 100, 471 - 72. Λαογραφ. Ἀρχεῖον Ἀκαδημ. Ἀθηνῶν, ἀρ. 1161Δ (1938) σελ. 95, 124, 125, 131 (ἐξ Ἰνναχωρίων Κισάμου Κρήτης).

⁷⁾ Ἰδ. παρὰ Arm. Delatte, ἐνθ' ἂν. σ. 608, 4-7. Τὰ φύλλα τῆς δάφνης χρησιμοποιοῦνται καὶ πρὸς ἄλλας μαγικὰς πράξεις, ὡς π. χ. «Εἰς ὕπνον», ἐνθ' ἂν. σ. 142, 10.